

PROGRAM VAN BEGINSELEN.

De Antirevolutionaire partij handhaaft, ook bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die op 4 Juni e.k. zullen gehouden worden, het Program van Beginselen, dat in 1878 is vastgesteld, en dat van den volgende inhoud is:

ARTIKEL 1.

De Anti-Revolutionaire of Christelijk-historische richting vertegenwoordigt, voor zooveel ons land aangaat, den grondtoon van ons volkskarakter, gelijk dit, door Oranje geleid, onder invloed der Hervorming, omstreeks **1572**, zijn stempel ontving; en wenscht dit, overeenkomstig den gewijzigden volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onzen tijd voldoet, te ontwikkelen.

ARTIKEL 2.

Noch in den volkswil, noch in de wet, maar alleen in God vindt zij de bron van het soevereine gezag, en verwerpt mitsdien het beginsel van volkssovereiniteit; terwijl zij anderzijds de soevereiniteit van Oranje eert, als onder de leiding Gods in onze geschiedenis geworteld; door de mannen van **1813** in den Nederlandschen Staat tot ontwikkeling gebracht; en door de grondwet als zoodanig bevestigd.

ARTIKEL 3.

Ook op staatkundig terrein belijdt zij de eeuwige beginselen van Gods Woord; zoo evenwel, dat het Staatsgezag noch rechtstreeks, noch door de uitspraak van eenige kerk, maar alleen in de consciëntie der overheidspersonen, aan de ordinantiën Gods gebonden zij.

ARTIKEL 4.

De Overheid, zoo leert ze, is als dienaar van Gods, in eene Christelijke en dus niet godsdienstloze natie, gehouden tot verheerlijking van Gods naam, en behoort diensvolgens: a. uit bestuur en wetgeving alles te verwijderen, wat den vrijen invloed

van het Evangelie op ons volksleven belemmert; *b.* zichzelve, als daartoe in volstrekten zin onbevoegd, te onthouden van elke rechtstreeksche bemoeiing met de godsdienstige ontwikkeling der natie; *c.* alle kerkgenootschappen of godsdienstige vereenigingen, en voorts alle burgers, onverschillig welke hunne denkwijze aangaande de eeuwige dingen zij, te behandelen op voet van gelijkheid; en *d.* in de consciëntie, voor zoover die het vermoeden van achthaarheid niet mist, een grens te erkennen voor haar macht.

ARTIKEL 5.

Zij belijdt, dat de overheid regeert bij de gratie Gods, en, hieraan hare regeeringsmacht ontleenende, het recht heeft, den eed te vragen, en, ter vrijlating van den dag des Heeren, en alzoo mede in 's volks belang, na wijziging der bestaande Zondagswet, zoowel zelve zooveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten, als in haar concessiën aan maatschappijen van vervoer geheelen of gedeeltelijken stilstand van zaken voor dien dag heeft te bedingen.

ARTIKEL 6.

Op zichzelf geen enkelen staatsvorm den eenig bruikbaren keurende, erkent zij het aan de grondwet gebonden koningschap, gelijk zich dit ten onzent geleidelijk uit de republiek der vorige eeuw heeft ontwikkeld, als den voor Nederland meest geschikten regeeringsvorm.

ARTIKEL 7.

De grondwet, gelijk die in 1848 gewijzigd is, aanvaardt zij als uitgangspunt, om langs wettigen weg tot een hervorming van onze staatsinstellingen naar eisch der Christelijk-historische beginselen te geraken.

ARTIKEL 8.

Zij verlangt daartoe bevestiging van den rechtmatigen volksinvloed, die, krachtens den zedelijken band tusschen kiezers en gekozenen, door de Staten-Generaal, naar eisch van onze historie, op het staatsgezag wordt uitgeoefend.

ARTIKEL 9.

Het verwerpen van begrotingen, om redenen, buiten die begrotingen gelegen, keurt ze, tenzij in zeer buitengewone omstandigheden, als machtsoverschrijding af.

ARTIKEL 10.

Zij wil dat de gewestelijke en gemeentelijke autonomie, voor zoover deze niet strijdt met de eischen der staatseenheid, en de rechten van de enkele personen niet onbeschermd laat, door decentralisatie worde hersteld.

ARTIKEL 11.

Opdat de Staten-Generaal in de natie wortelen; het volk niet slechts in naam vertegenwoordigen; en in hun samenstelling niet langer een krenking van het recht der minderheden opleveren; eischt zij de invoering van een ander kiesstelsel en, ter voorbereiding daartoe, verlaging van den census.

ARTIKEL 12.

Zij wil dat de staat (voor zoover ontstentenis van veerkracht bij de burgerij hiertoe niet noodzaakt) het beginsel late varen, alsof de overheid geroepen zou zijn, om van harentwege onderwijs te doen geven; voorkome dat de overheidsscholen, voor zoover noodig, tot propaganda van godsdienstige of tegen den godsdienst gekeerde begrippen misbruikt worden; en alzoo ook in zake onderwijs aan alle burgers, onverschillig welke hunne godsdienstige of paedagogische zienswijze zij, gelijke rechten gunne.

ARTIKEL 13.

Van den souverain wil zij, dat door eene onafhankelijke rechtspraak, die onder ieders bereik valle en in verband sta met het zedelijk rechtsbesef der natie, volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten, 1^e beslissing uitga voor alle geschillen van partijen, zoowel van burgerrechtelijken als van administratieven aard; ten 2^e vonnis kome tegen een iegelijk, die zich vergriipt aan de gemeene orde der dingen; en ten 3^e voltrekking van straf aan den gevonniste, niet slechts om de maatschappij te beschermen of den overtreder te beteren, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid. Desnoods door de doodstraf, waartoe het recht in beginsel aan de overheid toekomt.

ARTIKEL 14.

Op de overheid, zoo oordeelt ze, rust de plicht om te waken voor de publieke eerbaarheid op den weg en in publieke plaatsen; de gelegenheid tot het gebruik van sterkedrank te beperken; den uitstal te verbieden van onzedelijke boek-, plaat- of prentwerken; verleiding van minderjarigen tot onzedelijke daden strafbaar te stellen en met de hoererij op geenerlei wijze, noch preventief noch beschermend, en derhalve anders dan werend, in aanraking te treden. Onder dien verstande echter, dat ze zich bij elken maatregel, die uit deze verplichting voortvloeit, stiptelijk verre houde van wat tot het terrein des huiselijken levens behoort.

ARTIKEL 15.

In het belang der openbare gezondheid acht ze, dat de overheid te waken heeft tegen vervalsching van levensmiddelen; tegen verontreiniging van de publieken weg en tegen vergiftiging van den dampkring of het water; zorg heeft te dragen voor zindelijkheid in haar eigen huishouding; en een eerbare begrafenis der lijken; en voorts bij het zich vertoonen van besmettelijke ziekten (behoudens de vrije beschikking van een iegelijk over zijn eigen lichaam en zijn eigen consciëntie) al zulke maatregelen heeft te nemen, als strekken kunnen en onmisbaar zijn om te voorkomen, dat iemand, onwillens of onwetens, met de smetstof dezer ziekten in eene voor hem gevaarlijke aanraking zou treden.

ARTIKEL 16.

Zij wenscht, dat bij het finantiëel beheer van den staat de verhouding tusschen overheid en burgers niet die van verdrag, maar een zedelijk organische zij, en dat het evenwicht tusschen ontvangsten en uitgaven geregeld worde, niet door drukkende vermeerdering van de lasten der natie, noch door bezuiniging op het noodige, maar door beperking van staatsbemoeiing; en dat voorts ons belastingstelsel hervormd worde

in den zin, dat de ontwikkeling van het volksleven minder schade lijde, de hooge opbrengst der middelen niet eenige maatstaf; de druk minder ongelijkmatig zij; en de kosten van inning afnemen.

ARTIKEL 17.

Kracht tot handhaving van onze nationale zelfstandigheid zoekt zij in de versterking van het rechtsbesef; in de bevordering van kennis onzer historie; in de bevestiging van onze volksvrijheden; in eene wettelijke organisatie van de doode en levende strijdkrachten te land en te water, die, na verbetering van het scheeps- en kazerneleven, met prijsgeving der plaatsvervanging, bovenal kracht zoeke in het moreel van den soldaat.

ARTIKEL 18.

Voor zooveel het koloniale vraagstuk aanbelangt, belijdt zij, dat de baatzuchtige neiging van onze staatkunde, om de koloniën voor de kas van de staat of van den particulier te exploiteeren, dient plaats te maken voor een staatkunde van zedelijke verplichting; en diensvolgens in de lijn, herhaaldelijk door anti-revolutionaire staatslieden, wier inzicht op bestudeering der quaestie gegrond was, aangegeven, alle belemmering voor de vrije prediking van het Evangelie dient opgeheven; bij het lager onderwijs het bijzonder initiatief van het Europeesch bestanddeel aanvankelijk dient gesteund; tegenover het Mahomedanisme het Christelijk karakter der natie niet verloochend; en zoo de politieke als sociale en oeconomische verhouding in overeenstemming gebracht worde met den eisch der Christelijk-historische beginselen.

ARTIKEL 19.

Zij erkent de noodzakelijkheid, om ook door middel van onze wetgeving, beter dan thans, er toe mede te werken, dat de verhouding tusschen de verschillende maatschappelijke standen zooveel doenlijk beantwoorde aan de eischen van Gods Woord.

ARTIKEL 20.

Zij verklaart, dat noch voor het rijk in Europa noch voor de Indiën, door de overheid eene staatskerk, van wat vorm of naam ook, mag worden in stand gehouden of ingevoerd; dat het den staat niet toekomt, zich met de inwendige aangelegenheden der kerkgenootschappen in te laten; en dat, ter bevordering van een meer dan dusgenaamde scheiding tusschen staat en kerk de verplichting uit art. 168 der grondwet ¹⁾ voor de overheid voortvloeiende, na uitbetaling aan de rechthebbenden van het rechtens verschuldigde, dient te worden opgeheven.

ARTIKEL 21.

Dat zij, om deze beginselen ingang te doen vinden, de zelfstandigheid van hare partij handhaaft; zich bij geen andere partij laat indeelen; en slechts dan samenwerking met andere partijen aanvaardt, indien die door een vooraaf wel omschreven program, met ongekrenkt behoud van hare onafhankelijkheid, kan worden verkregen. Reden, waarom zij bij eerste stemming gemeenlijk met een eigen candidatuur aan de staatkundige verkiezingen deelneemt en, bij herstemming, zich voorbehoudt te handelen naar omstandigheden.

¹⁾ (Nieuw art. 171.)